

Nr 97.

Ankom till riksdagens kansli den 11 maj 1923 kl. 3 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar
angående vissa ändringar i belysningsystemet inom Bo-
dens fästning m. m.*

(1:a avd.)

I den till riksdagen den 8 januari 1923 avlätna propositionen angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1923—1924 har Kungl. Maj:t, under åberopande av punkt 67 av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att, i avvaktan på den proposition, som kunde komma att avlätas angående utvidgad elektrifiering av Bodens fästning, tillsvidare under fjärde huvudtiteln för budgetåret 1923—1924 såsom extra reservationsanslag beräkna ett belopp av 147,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avläten, den 9 mars 1923 dagtecknad proposition (nr 153), under åberopande av det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att dels för vidtagande av vissa ändringar i belysningsystemet inom Bodens fästning m. m. för budgetåret 1923—1924 under fjärde huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 147,000 kronor, dels ock medgiva, att för samma ändamål må tagas i anspråk högst 60,000 kronor av förefintliga besparingar å det av 1914 års senare riksdag till anläggning av en elektrisk kraftstation i Boden m. m. beviljade anslag av 216,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till det vid åberopade proposition nr 153 fogade statsrådsprotokoll.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Då, såsom jag redan inledningsvis omnämnt, ett anslag å 216,000 kronor av 1914 års senare riksdag beviljades för anläggning av en kraftstation i Boden m. m., avsågs härmed, att Bodens fästning skulle göras oberoende av utom fästningsområdet belägna kraftkällor. En kraft-

station, utrustad med 2 stycken dieselmotorer och avsedd för likström, kom också till utförande. Anledningen till att man valde likströmssystemet torde hava varit, att detta system möjliggör användning av ackumulatorbatteri, varigenom elektricitetsverket icke behöver hållas i gång dygnet om.

Emellertid har kraftstationen hittills icke kunnat tagas i bruk. På grund av under kristiden rådande förhållanden lät man nämligen anstå med vidtagandet av vissa maskinella anordningar och anläggande av ledningsnät, för vilka ändamål medel beräknats under nyssnämnda anslag. Till följd härav återstår å detta anslag ett odisponerat belopp av 63,627 kronor 99 öre. Ett fullföljande av planen för anslaget användande, i syfte att kraftstationen skall fungera såsom ordinarie kraftkälla för fästningens behov av elektrisk energi, kan numera ur ekonomisk synpunkt icke förordas, allra minst sedan det förslag framkommit, som här föreligger till prövning.

Detta förslag innebär, såsom framgår av den lämnade redogörelsen, att nu gällande kontrakt med Bodens elektriska aktiebolag om leverans av elektrisk energi för Bodens fästning skola uppsägas, samt att vattenfallsstyrelsen åtager sig leverans av dylik energi, avsedd för belysning och motordrift samt i viss omfattning jämväl för kokning. Då i ärendet verkställd utredning ådagalagt, att avsevärda besparingar härigenom skulle uppstå för statsverket, synes det mig vara angeläget, att den tilltänkta anordningen kommer till utförande.

De härmed sammanhängande anläggnings- m. fl. kostnader hava beräknats till sammanlagt 304,000 kronor, därav 259,000 kronor för ombyggnad av kraftstationen jämte anläggningar för energiens fördelning för kraft och belysning inom kasernetablissemangen m. m. samt 45,000 kronor för utrustning för elektrisk kokning i manskapsmässarna och intendenturkompaniets manskapskök. Den av fortifikationsdepartementet i dess tidigare skrivelse gjorda framställning om beviljande av medel jämväl till anläggningar för energiens framledande till och fördelning inom vissa fort m. m. har icke vidhållits i den av fortifikations- och intendentsdepartementen senare ingivna skrivelsen och torde, med hänsyn till vad kommandanten i Boden i sådant avseende anført, icke böra föranleda någon åtgärd.

Kraftstationens ombyggnad torde få anses vara ett villkor för energileveransens ordnande på föreslaget sätt. Den av vattenfallsstyrelsen levererade kraften överföres i form av 15-periodig enfasström från Porjus till Luleå på de ledningar, som användas för den elektriska driften å Riksgränsbanan. I den mån kraften skall distribueras för så-

dant ändamål, varom här är fråga, omformas densamma i Luleå till trefas växelström. Då man med hänsyn såväl till ledningarnas längd som till uppkommande fel å omformaremaskineriet måste räkna med möjligheten av driftavbrott, synes det vara av behovet påkallat, att den nu befintliga kraftstationen, vilken såsom nyss nämndes är avsedd för likström, undergår erforderlig ombyggnad för att kunna tjäna såsom reservkraftstation i det för växelström inrättade belysnings- och kraftsystemet. Enligt vad jag inhämtat, belöpa av omförmälda beloppet, 259,000 kronor, å kostnaderna för denna ombyggnad 117,000 kronor.

Av det belopp om tillhoppa 304,000 kronor, vartill här ifrågasvarande kostnader beräknats uppgå, torde endast en del behöva av riksdagen äskas såsom anslag. För ändamålet hava 60,000 kronor ansetts kunna tagas i anspråk av förefintliga besparingar å ovannämnda, av 1914 års senare riksdag beviljade anslag. Mot den sålunda ifrågasatta medelsdispositionen synes i och för sig intet vara att erinra; dock torde riksdagens samtycke härtill böra inhämtas.

Vidare kan anslagsbehovet nedbringas med omkring 97,000 kronor därigenom, att vattenfallsstyrelsen, enligt avslutat preliminärt kontrakt, åtagit sig att utföra och bekosta alla för kraftdistributionen inom Bodens garnisonsområde erforderliga högspänningsställverk, kabledningar och transformatorledningar. Styrelsens kostnader för utförandet av dessa anläggningar samt för materialier, administration m. m. skola, på sätt i kontraktet närmare angives, av arméförvaltningens intendentsdepartement förräntas samt amorteras inom loppet av högst fem år, räknat från det kraftleveransen tager sin början. Utgifterna för ränta och amortering, vilka äro avsedda att bestridas av vederbörande underhållsanslag, beräknas komma att täckas av skillnaden mellan de för närvarande till Bodens elektriska aktiebolag utgående avgifterna för inom fästningen förbrukad elektrisk energi och de avgifter för energileveransen, som enligt det preliminära kontraktet skola erläggas till vattenfallsstyrelsen. Det sålunda föreslagna sättet för dessa kostnaders bestridande giver mig icke anledning till någon erinran.

Under de av mig nu angivna förutsättningar skulle av riksdagen för ändamålet behöva äskas ett anslag av (304,000 — 60,000 — 97,000 =) 147,000 kronor.»

Enligt vad utskottet erfarit, hava med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag stadsfullmäktige i Boden i underdånig skrivelse den 15 mars 1923 framhållit de svårigheter och ökade kostnader, som väntades uppstå, därest Bodens elektriska aktiebolag berövades kraftleveransen till Bodens fästning, samt gjort framställning om att frågan om

fästningens och garnisonens förseende med elektrisk energi måtte avgöras i samförstånd med staden.

Utskottets
yttrande.

Vad till en början beträffar det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget har utskottet icke funnit anledning till erinran mot att det nu gällande kontraktet mellan staten och Bodens elektriska aktiebolag uppsäges och att kraftleveransen till Bodens fästning och garnison övertages av vattenfallsstyrelsen. Enligt vad utskottet inhämtat, kan emellertid kraftleveransen genom vattenfallsstyrelsen ske utan att den av Kungl. Maj:t ifrågasatta omändringen av den nuvarande reservkraftstationen med nödvändighet erfordras. Då härtill kommer att denna omändring drager jämförelsevis dryga kostnader, har utskottet ansett att härmed bör åtminstone tillsvidare kunna anstå.

Gent emot Kungl. Maj:ts förslag om vidtagande av anordningar för möjliggörande av kokning med elektrisk energi i vissa messar och kök i avsikt att härigenom använda sig av befintligt energiöverskott ställer sig utskottet tveksamt. Under förutsättning att allenast överskottskraft kommer till användning, lär elektrisk kokning bliva ekonomiskt fördelaktig, men det torde vara tvivelaktigt, huruvida så alltid kan bliva fallet. Då det alltså synes kunna ifrågasättas, huruvida dylika anordningar verkligen under alla förhållanden komma att lämna ett ur ekonomisk synpunkt fördelaktigt resultat, har utskottet ansett sig för närvarande böra föreslå, att desamma komma till utförande endast i mindre omfattning och huvudsakligen försöksvis.

Det belopp, som, utöver vattenfallsstyrelsens tillskott, skulle bliva erforderligt för de av Kungl. Maj:t ifrågasatta ändringarna av belysnings-systemet, under förutsättning att med kraftstationens omändring anstår, uppgår till, kostnaderna för anordningarna för elektrisk kokning icke medräknade, (259,000 — 97,000 — 117,000 =) 45,000 kronor. För närvarande äro disponibla reservationer å det av 1914 års senare riksdag beviljade anslaget till anläggning av en elektrisk kraftstation i Boden till ett belopp av 60,000 kronor. I den mån detta belopp icke erfordras för ändringarna i belysnings-systemet, synes detsamma kunna användas för vidtagande av ovan angivna av utskottet till utförande i mindre omfattning föreslagna anordningar för kokning med elektrisk energi.

Med anledning av stadsfullmäktiges i Boden omförmälda skrivelse har utskottet ansett sig böra framhålla, att det enligt utskottets mening måste anses utgöra ett statsintresse, att Bodens samhälle och dess till stor del av statstjänstemän bestående befolkning icke genom den av utskottet förordade ändringen av belysnings-systemet i Boden och uppsäg-

ningen av det nuvarande kontraktet mellan staten och Bodens elektriska aktiebolag beredas särskilda svårigheter. Därest sålunda icke en uppgörelse på rimliga villkor kan efter nämnda kontrakts uppsägande träffas mellan Bodens stad och bolaget om kraftleverans till staden, lärer vattenfallsstyrelsen böra kunna åtaga sig kraftleveransen jämväl till Bodens stad.

På grund av vad utskottet sålunda anfört, hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att för vidtagande av vissa ändringar i belysningssystemet inom Bodens fästning m. m. må tagas i anspråk högst 60,000 kronor av förefintliga besparingar å det av 1914 års senare riksdag till anläggning av en elektrisk kraftstation i Boden m. m. beviljade anslag av 216,000 kronor.

Stockholm den 11 maj 1923.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *A. C. Lindblad, C. J. G. Swartz, N. A. Nilsson* i Kabbarp, *J. Nilsson* i Skottlandshus, *H. F. Lamm, O. U. B. Olsson, J. L. Widell, C. G. Ekman, J. Nilsson* i Malmö, *O. Bergqvist* och *A. Pettersson* i Västerås samt

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *K. V. Rydén, O. H:son Waldén, P. Nilsson* i Bonarp, *C. R. Jansson* i Falun, *O. Olsson* i Kullenbergstorp, *S. Bengtsson* i Norup, *J. D. Norman, A. Å. Törnkvist* i Karlskrona, *P. M. Olsson* i Blädinge, *O. Andersson* i Höör och *A. Wikström*.